

Új folyóirat indult, a Magyaróra

1. Bevezetés. 2019. novemberi keltezéssel indult el „A magyar nyelv és irodalom barátainak, tanárainak lapja”, a Magyaróra. Kiadója az Anyanyelvpolók Szövetsége. 2020 tavaszán látott napvilágot a folyóirat második évfolyamának összevont, első és második száma. Ahogy a szerkesztőbizottság elnöke, ADAMIKNÉ JÁSZÓ ANNA is rámutat bevezető gondolataiban, az egykori Magyartanítás folyóirat gazdag szellemi hagyományainak továbbvitelére vállalkozik a periodika, amelynek második évfolyama a retorika tágan értelmezett tudományterületére fókuszál. Az alábbi ismertetés a második évfolyamot mutatja be részletesebben, de röviden visszaul az elsőre is.

Ahogy a 2019-es debütálás alkalmával, így jelen esetben is áthatotta a lapot az a komplex célkitűzés, hogy az elsősorban pedagógusoknak, irodalom- és nyelvtudósoknak érdekes, a magyartanítás módszertanával foglalkozó tanulmányok mellett helyet kapjanak olyan tágabb, tudománytörténeti és ismeretterjesztő vagy épp vitaindító írások, amelyek a laikus érdeklődőket is megszólíthatják.

A tavalyi első szám a Bánk bán világára koncentrált, és a tantermi feldolgozás lehetőségei mellett teret adott a színművészi és operai perspektívának, sőt egy Bánk bán-fikciónak is. A lap második évfolyamának írásai hasonlóan széles spektrumon mozognak, csak itt a retorika szolgál tematikus keretként. Ahogy a szerkesztőségi bevezetőben, az Exordiumban fogalmaznak: „A Magyaróra jelen lapszámában elsősorban a retorika tanórai és iskolán kívüli oktatásának módszertanáról lesz szó, de emellett a szónokversenyekre való felkészüléshez, a szóbeli feladatok eredményes megoldásához is szeretnénk fogódzót nyújtani.”

A lapszámot olvasva ugyanakkor ez is szerény meghatározásnak bizonyul, ugyanis a fent említetteken túl a digitális oktatás kihívásai, a pedagógusi szerepfelfogás változásai vagy épp az új NAT gyorsértékelése is helyet kapott. A tanulmányok és rövidebb jegyzetek, vitaindító írások három fő tematikus egységbe rendeződnek: Retorika minden tárgyban, Retorika és iskola, „Rétor” diákok az iskolán túl.

2. Retorika minden tárgyban. Az első egységet PÖLCZ ÁDÁM tanulmánya nyitja, aki Retorika minden tárgyban címmel arra mutat rá, hogy a retorika tudománya számos más diszciplínához kapcsolódik szervesen, vizsgálata e társtudományokkal együtt lehet teljes körű. A szociálpszichológiai, természettudományos, nyelvműveléssel vagy épp az igazságszolgáltatással összefüggő területek mellett kiemelt figyelmet szentel a pedagógiai vonatkozásoknak. Ahogy a szerző rávilágít, bár 1950-ben megszüntették hazánkban a retorika tanítását, a Nemzeti Alaptanterv az ezredfordulón újra beemelte az magyaroktatásba azt, így lehetőség nyílik rá, hogy a diákok retorikai alapképzettségét kialakítsuk a középfokú oktatási szintjén.

Az első tematikus körben BALÁZS GÉZA gondolatait is érdemes kiemelni, aki a tudományterület felsőfokú oktatásban betöltött helyét és didaktikai célját körvonalazza (A retorika elméletéhez, tanításához, módszertanához. Egy egyetemi előadás szüzséje). Amiképp a szerző kifejti, a retorika megközelítése a minket körülölelő kultúra megismeréséből,

a művészetértelmezés forrásvidékéről indul, és elvezet az alkalmazott tudományokig: a marketing, politika vagy az egyházi szónoklatok világáig.

ADAMIKNÉ JÁSZÓ ANNA Retorikai publikációk című összegzésében a magyar nyelvű retorikairadalom gazdagodását mutatta be részletesen, kiemelve, hogy az utóbbi tíz évben kulcsfontosságú műveket ültettek át magyar nyelvre, ilyen például CHAIM PERELMANTÓL A retorika birodalma. Retorika és érvelés (fordította Majoros Hajnalka), illetve PÉCSELI KIRÁLY IMRE: Bevezetés a retorikába két könyvben (Constantinovitsné Vladár Zsuzsa fordításában).

A lapszám eme részében kapott helyet HOVÁNYI MÁRTON érdekes áttekintése az illatérzet és a szaglás metakommunikációs területéről, Az illatok retorikája címmel.

3. Retorika és iskola. A második tematikus egység, a Retorika és iskola a retorikatanítás elméleti és módszertani kérdéseit taglalja. LIBÁRDI PÉTER Retorikaoktatás a gimnáziumi magyarórán címmel összegzi a középfokú retorikaoktatás módszertani lehetőségeit, ismertetve a vitakultúrát segítő disputa-keretrendszert. Ahogy a szerző megállapítja, az asszertív, empatikus kommunikáció alapjait a magyarórákon is el lehet sajátítani: „a gimnazista korosztály (is) szívesen vesz részt kötetlen formájú tananyag-elsajátításban, mely fejleszti az egyén kritikai gondolkodását és anyanyelven való önkifejezését. Szembesülnek a tanulók azzal a ténnyel, hogy az egyes konkrét vitákban csak akkor érhetnek el sikereket, ha megtanulnak a másik ember véleményére előítélet-mentesen odafigyelni, és motiválttá válnak a vitában való korrekt részvételre.”

Szintén a disputa módszertani eszközének hatékonyságáról ír RÁDI ORSOLYA MÁRTA Disputa az alsó tagozaton című összefoglalójában. Ebben kiemeli, hogy a vita sikerességének kritériuma a megfelelően kiválasztott tételmondat, amelynek a korosztály érdeklődésével, kognitív képességeivel és előismereteivel összhangban kell lennie.

A retorikatanítás egyik lehetséges szegmenséhez csatlakozva a stílusereyekbe kódolt meggyőzéssel, hatáskeltéssel foglalkozik TÓTH M. ZSOMBOR tanulmánya. A szerző innovatív módszertani ötletekkel járul hozzá a Petőfi-egzegzéshez, bemutatva a könnyűzenei versadaptációk tanórai szerepét. A Bátrak éjszakája című dal (Road együttes) elemzési lehetőségeit tárja fel részletesen, aláhúzza, hogy a magyarórán lefolytatott retorikai vizsgálat tárgya lehet egy zenemű is.

WITZL BALÁZS a retorikatanítás tantárgyi implementációját elemzi (Retorikalabirintus), és arra világít rá, hogy a retorika alapját jelentő fogalmazástanítást ideális hetedik, illetve nyolcadik osztályos tanmenetben elhelyezni. Hangsúlyozza további, hogy csak tantárgyakon átívelő, komplex megközelítéssel tanítható a retorika jó hatásfokkal: „Az adathalmazokat jól strukturálva, táblázatokba szerkesztve lehet időt teremteni arra, hogy tudjunk a diákokkal beszélgetni, mert a beszélgetésből alakul ki a véleménycsere, és abból női ki magát az érvelés. Ma már elavult és reménytelen az a megoldás, hogy kizárólag egy tantárgyon belül oldjuk meg ezt a feladatot.”

A fejezetet BLANKÓ MIKLÓS körkérdése (Én így tanítom...) zárja, aki aktív magyar-tanárokat kérdezett arról, hogy mi a hatásos tanári kommunikáció legfontosabb ismérve, és mitől válik hitelessé egy pedagógus. A válaszok közül érdemes kihangsúlyozni PINTÉR BOGLÁRKA gondolatait, aki a metakommunikáció kevésbé taglalt területeit (az öltözet illősege, a külső ápoltság és a tetoválások) érintette tanári aspektusból.

4. „Rétor” diákok az iskolán túl. A harmadik egység, a „Rétor” diákok az iskolán túl azokat a retorikai megmérettetéseket mutatja be, amelyek a diákok számára vonzóvá tehetik a tudományterületet, annak alkalmazott vetületét is megmutatva. Szó esik az uniós parlamentet modellező vitanapokról (MOLNÁR ZSOLT: „Mint a parlament” – így játszanak demokráciát a diákok), az Édes anyanyelvünk versenyéről (GORTVA TAMÁS: „Ars és techné”), illetve a Kossuth-szónokversenyéről (PÖLCZ ÁDÁM: Szóba zárt hatalom – Felsőfokú szónoklás az ELTE-n) is.

BÓNA JUDIT Szónokversenyek a zsűri szemszögéből írásában pedig a retorikai produkciók értékelésének nehézségeit vázolja, és úgy összegez, hogy a versenyek hatására nem lesz ugyan mindenki elsőrangú szónok, ám hasznos és alkalmazható tudáshoz juthat általuk: „A jó hír, hogy a retorikai készségek fejleszthetők. S bár nem lesz mindenkiből híres szónok, meggyőző előadó bárkiből lehet. Cicero híres mondása szerint »költőnek születik az ember, szónokká pedig válik«”.

5. A Magyaróra további részei. A kiadvány záró részében tágra nyílik a tematikai fókusz, és találkozhatunk többek közt TERDIKNÉ TAKÁCS SZILVIA A derűs múzsa. Irodalmi nevelés és nevetés címet viselő vitaindító írásával, amelynek kiindulópontja az a szerző tanári tapasztalatán alapuló megfigyelés, miszerint az irodalomoktatás a melankolikus, negatív érzésvilágú műveket helyezi középpontba. Ennek feloldására a szerző javasolja, hogy az alkotások elsődleges elemzési síkján túl a hangulatvilágra is fókuszáljunk, hogy a nyelvi öröm is megragadható legyen. Tézise szerint ugyanis az egyébként arányaiban kevesebb pozitív, humoros, boldogságot sugalló mű sincs a magyarórákon hangulati szempontból felfedezve.

SZÜTS ZOLTÁN Digitális pedagógia a magyarórán. Modellek és taxonómiák című írásában az ún. SAMR-modellt ismerteti, amely új távlatot nyithat a tanulói szövegfeldolgozás- és adaptáció területén. Lényege, hogy a helyettesítés (Substitution), a kiterjesztés (Augmentation), az átalakulás (Modification), végül az újradefiniálás (Redefinition) négylépcsős folyamatán keresztül a diákok az elsődleges értelmezéstől a szöveg újraalkotásáig juthatnak el.

A záró részben EGRİ DOROTTYA összefoglalója (Kompetenciafejlesztés, állampolgári ismeretek, óraszámcsökkentés – megjelent az új NAT) a Nemzeti Alaptanterv legfontosabb módosításait veszi számba, különös tekintettel az irodalomra. Itt a kötelező olvasmányok és szerzők listájának nagyfokú megváltozásáról értekezik, továbbá az új tantárgyként megjelenő digitális kultúra lehetőségeit körvonalazza.

A Magyaróra második évfolyama is teljesíti a vállalt célkitűzéseket: az ismeretterjesztés és a tudományos szakirodalom ötvözését, a tágran értelmezett irodalom- és nyelvészetkedvelő közönség kiszolgálását. A retorika tárgykörében készült lapszám az oktatás-módszertani tanulmányok mellett a szélesebb pedagógiai kihívásokra is reflektál.

A folyóirat első évfolyamának impresszuma ezt ígéri: „Megjelenik évente négyyszer.” Kívánjuk, hogy a jövőben így legyen, minél változatosabb, minél színvonalasabb tartalommal.

CONSTANTINOVITS MILÁN ANDRÁS
ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem